

WaterPeilingen

Nummer 22

VWG Nieuwsbrief 15 april 2023

De Nieuwsbrief van de Vereniging voor Waterstaatsgeschiedenis verschijnt 1 x per maand rond de 15^e van de maand.

Nieuwe leden:

In de afgelopen weken heeft de VWG weer enkele nieuwe leden in mogen schrijven.

Excursies 2023:

De Voorjaarsexcursie van **donderdag 1 juni** zal in de Achterhoek, waterschap Rijn & IJssel (Doetinchem), worden gehouden. Dit bezoek is al enkele keren uitgesteld vanwege alle beperkingen rond C-19. De problematiek in de Achterhoek is nog onverminderd groot: droogte op alle fronten. De oplossing zal in overleg met de regiopartners moeten worden gevonden.

De ontvangst is bij Waterschap Rijn & IJssel, Liemersweg 2 Doetinchem.

Aanvang van de lezing door Louis Lansink: 10.00 u.

Na zijn presentatie staat er een lunch klaar.

Daarna is het de bedoeling om na de lunch het gebied in te gaan. Er zijn verschillende plekken te bezoeken in het kader van droogte in de Achterhoek. Het kan zijn dat er een wandeling van 2 ½ à 3 km. wordt gemaakt, over goed begaanbare wegen (onverhard) en of zandpaden.

De uitnodiging ontvangt u de komende week.

Op **vrijdag 6 oktober** zal het jarige Hoogheemraadschap Schieland & de Krimpenerwaard (Rotterdam) worden bezocht. Het hoogheemraadschap bestaat 750 jaar.

Vincent Erdin en Pieter Jan Hofman; Excursiecommissie.

Website:

De vereniging heeft een website die te vinden is via de zoekterm: **Waterstaatsgeschiedenis.nl**

Algemeen

Op donderdag 30 maart werd de ALV van de VWG in Amsterdam gehouden. Aansluitend was er een studiebijeenkomst waar nieuw onderzoek werd gepresenteerd.

Berco Hoegen (Staatsbosbeheer) doet onderzoek naar het voorkomen van grienden op de gradiënt, historische landschapsecologie aspecten van grienden in de Nederlanden 1750-1950. Begeleiders van dit onderzoek zijn Theo vd Spek (RUG, Groningen) en Petra van Dam (VU, Amsterdam). Medio 2026 zou het proefschrift gereed kunnen zijn en zal de verdediging plaatsvinden.

Het areaal van grienden is van 14.000 hectare naar 8.415 hectare in 1940 verder afgenomen naar 800 hectare in 2023. Toch lijkt het tij te keren omdat griendhout een duurzaam materiaal is waar met name bij waterschappen weer in toenemende mate belangstelling voor bestaat bij de aanleg van natuurvriendelijke oevers of het maken van zinkstukken.

n.b.: Langs het Zwolse Kanaal bij Vroomshoop heeft het Waterschap Vechtstromen 251 inheemse bomen en 3.000 struiken aangeplant waaronder de boswilg.

(een rijtje wilgen bij Grijpskerk, afb. ve).

De tweede lezing werd door Ton Burgers gehouden over het onderwerp: Van de Schelde naar de Rijn, de waterwegruizies tussen Nederland en België.

In TWG 2023-1 komt een bijdrage van zijn hand te staan over de moeizame relatie tussen Nederland en België.

In juni 2024 zal de Voorjaarsexkursie naar Maastricht gaan, voor het eerst in de geschiedenis van de VWG wordt er in deze provincie een VWG excursie gehouden, en zal het onderwerp: De moeizame relatie tussen Nederland en België aanschouwelijk worden gemaakt. TWG 2023-1 kan daarbij als handig naslagwerk fungeren.

Dinsdag 4 april promoveerde Adriaan Duiveman in Nijmegen op het proefschrift: 'Nature triumphed, Disasters, solidarity and identity in the eighteenth century Dutch Republic'

Promotor is prof. dr. Lotte Jensen (hoogleraar Nederlandse literatuur- en cultuurgeschiedenis). Duiveman is een van de vier promovendi die bij Lotte Jensen onderzoek heeft gedaan of nog doen dat past binnen haar grotere onderzoek: 'Dealing with disasters'.

Lotte Jensen doet al enkele jaren onderzoek naar geschriften (literatuur, documenten) die verschijnen kort nadat er een ramp in Nederland heeft plaatsgevonden.

Bij alle waterschappen en hoogheemraadschappen zijn inmiddels formateurs aangesteld om de mogelijkheden van de invulling van een dagelijks bestuur vorm te geven. Dit naar aanleiding van de bevindingen van de informateurs die verslag hebben gedaan op basis van verkennende gesprekken kort na de verkiezingen van 15 maart.

Opgemerkt:

Op de afbeelding een gevelsteen die in Utrecht is te vinden en wel op het Buurkerkhof, in de voormalige Buurkerk. De buurkerk is nu in gebruik als Museum van Speelklok tot Pierement en trekt jaarlijks tienduizenden bezoekers. De vraag is hoeveel mensen, geboren en getogen Utrechters en bezoekers van het bestaan van deze steen weten. Het geeft in ieder geval aan dat de binnenstad aan de oevers van de Rijn zo hoog heeft gelegen dat het er veilig wonen was op 6.467 + A:P.. Het hier om een van de hogere uitlopers van de Utrechtse Heuvelrug die tot in de stad Utrecht doorliep.

Wie de moeite zou nemen om 720 meter in noordoostelijke richting te lopen daalt 2.067 meter, dat is geen schrikbarend groot hoogteverschil en zal daarom niet worden opgemerkt. In de Wijde Begijnestraat zit een vergelijkbare steen met de hoogte: 3.400 + A.P.

(Buurkerkhof 12; afb. ve).

Op Geoweb staan alle actuele meetpunten van het NAP weergegeven. Deze twee die in Utrecht zijn te vinden maar ook vele andere historische aanduidingen van het AP vallen daarbuiten en zijn niet terug te vinden. Op zich is dat jammer want bewoners van een dergelijk pand weten wel dat er een bijzondere steen in het huis zit maar kennen de betekenis er niet van zoals onlangs bleek in de Moesstraat in Groningen.

Waterschap Vechtstromen (Almelo)

De laatste metingen wijzen uit dat het neerslagtekort nog altijd groot is. Bij het weerstation Twente is dat nu:

-29 mm (normaal voor de tijd van het jaar + 215 mm) gegevens eind maart 2023.
-82 mm (normaal voor deze tijd van het jaar + 150 mm) gegevens februari 2023.

Bij Hoogeveen:

+ 138 mm (normaal + 250 mm) gegevens maart 2023.
- 89 mm (normaal + 185 mm) gegevens februari 2023

De tekorten lijken kleiner te zijn geworden maar liggen altijd nog in de lijn van een te droge periode.

Omdat op 1 april het groeiseizoen begint wordt het neerslagtekort per die datum weer op 0 gezet.

De waterschappen Drents Overijsselse Delta, Vallei & Veluwe en Rijn en IJssel laten weten dat er in de gebieden voldoende neerslag is gevallen en dat vrijwel alle waterstromen momenteel watervoerend zijn. De neerslag in maart zorgde voor een royale aanvulling. Op sommige plaatsen viel er bijna twee keer meer neerslag in maart dan gebruikelijk is. Lokaal blijven er verschillen bestaan, met name op de zandgronden zou meer water welkom zijn. De zorgen over een te droge start van het groeiseizoen zoals in voorgaande jaren lijken op dit moment minder urgent te zijn.

Waterschap Drents Overijsselse Delta (Zwolle).

Naar verwachting kan het waterschap op 1 mei beginnen met het versterken van de Stadsdijken in Zwolle. Een traject van 7 ½ km. door Zwolle langs het kanaal Zwolle- IJssel en langs het Zwarte Water. Voor het project is 300 miljoen euro beschikbaar als. Het waterschap gaat aan de slag als het ministerie de aangevraagde subsidie heeft toegekend.

Het waterschap omschrijft het werk als een van de moeilijkste uit te voeren dijkversterkingen omdat er weinig werkruimte beschikbaar is en er langs de dijk sprake is van verschillend gebruik van het gebied: wonen, werken, natuur. Er zal daarom voor worden gekozen om de dijk van binnenuit op sterkte te brengen. Het versterken van de Stadsdijken maakt onderdeel uit van het Hoogwaterbeschermingsprogramma en moet eind 2027 gerealiseerd zijn.

Niets doen is geen optie. Mocht er zich een calamiteit voordoen dan zijn er mogelijk 200 doden en is er sprake van een schadebedrag van 4 miljard euro.

Landelijk gaat het om 1.500 km aan dijken die versterkt moeten worden. Langs deze dijken staan 500 sluizen en gemalen. Het hele project moet in de komende 30 jaar uitgevoerd worden.

Waterschap Rijn en IJssel (Doetinchem).

Op 27 maart heeft de beëdiging door de Commissaris van de Koning in Gelderland Jon Berends plaatsgevonden van dijkgraaf Hein Pieper, sinds 2011 dijkgraaf van het waterschap en nu begonnen aan zijn derde termijn.

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (Houten).

Op de Utrechtse Heuvelrug wordt teveel grondwater onttrokken zonder dat dit momenteel in voldoende mate aangevuld kan worden.

Het Ministerie van Defensie werkt aan een Strategisch Vastgoedplan om de huisvesting van een aantal krijgsmachtonderdelen beter te gaan organiseren, nieuwbouw en afstoten van verouderd vastgoed waarbij klimaat neutraal bouwen een belangrijk uitgangspunt is.

Voor het hoogheemraadschap en waterschap Vallei en Veluwe liggen hier mogelijkheden om de grondwaterstand aan te gaan pakken. In de komende jaren gaat dat gebeuren aan de hand van de Blauwe Agenda Utrechtse Heuvelrug.

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (Heerhugowaard).

Met het onthullen van een gedicht werd het nieuwe gemaal De Poel op 13 april in gebruik gesteld. Het gemaal staat bij Zuiderwoude en is belangrijk voor de boezem in Waterland, het gebied tussen Landsmeer, Monnickendam, Purmerend en Schellingwoude. Het nieuwe gemaal heeft een capaciteit van 600 m³/ minuut. Bij het gemaal ligt een ondergrondse vispassage. Hoogheemraad Schenk geeft aan dat het gemaal er weer voor honderd jaar tegenaan kan en is gebouwd met het oog op de veranderingen die momenteel merkbaar zijn. Zo kan het gemaal ook water inlaten.

Het oude gemaal werd in 1920 gebouwd, hier stond ook een gedicht op. Dit elektrische gemaal was ontworpen door het bureau van W.C. en K. de Wit, en heeft veel meer gemalen ontworpen. Het gemaal uit 1920 was op zijn beurt de opvolger van een stoomgemaal uit 1880. De nieuwe Poel is het derde gemaal op deze plaats.

Hoogheemraadschap van Delfland (Delft).

Tussen 2023 en 2026 wordt een onderzoek uitgevoerd naar de bestaanszekerheid van het Brielse Meer als zoetwaterreservoir voor het hoogheemraadschap.

Al in de jaren tachtig werd een pijpleiding van ruim 4 km. aangelegd om in periode van grotere droogte water aan het meer te onttrekken en naar het gebied van Delfland te transporteren. Het probleem van een tekort aan voldoende zoet water is niet nieuw. Wat wel een punt van zorg is, is de toenemende verzilting, zeespiegelstijging en een verminderde wateraanvoer door de grote rivieren en de recreatieve druk op het gebied.

Bij het lopende onderzoek participeren ook het waterschap Hollandse Delta en het Havenbedrijf Rotterdam.

Waterschap Hollandse Delta (Ridderkerk).

Het waterschap is momenteel voor 60% energieneutraal en wil in 2030 helemaal zelf voorzien in de eigen energiebehoefte. Zes van de twintig rioolwaterzuiveringsinstallaties zijn al energieneutraal. Onlangs werd de gasmeter van het magazijn in Ridderkerk weggehaald.

Waterschap Scheldestromen (Middelburg)

Ook het waterschap Scheldestromen gaat het gemaal De Poel (zie HHNK) vervangen. Het gemaal staat in 's Heer Abtskerke aan de 's Heer Abtskerkse sandweg vlak naast de spoorbaan van de toeristische spoorlijn van Goes door de zak van Zuid Beveland naar Oudelande. Het gemaal moet volgend jaar in gebruik worden genomen. Bij de bouw wordt gebruik gemaakt van natuurlijke materialen zoals sedum voor de dakbedekking en wordt hergebruik van hout gestimuleerd.

Waterschap Brabantse Delta (Breda).

Tussen Effen en Rijsbergen ligt een nieuwe natuurlijke vloeiveide, ook wel als natuurparel aangeduid. De beek Bijloop is weer een meanderende beek geworden. De openingshandeling bestond uit het omzagen van een oude boom die in de beek mocht vallen. Het beekhout zorgt voor een grotere diversiteit in en om de beek.

Het Brabants Landschap was nauw betrokken bij het project.

Waterschap Aa en Maas ('s Hertogenbosch).

In een negendelige serie heeft het waterschap uitleg gegeven over ‘droogte in de provincie’. Het waterschap wil zelf ook een bijdrage leveren om verdroging tegen te gaan. Hiervoor wordt de beek de Aa opnieuw ingericht. Ooit een meanderende beek, toen rechtgetrokken om het water sneller af te kunnen voeren en nu weer terug naar de oorspronkelijke loop. Ook de Graafsche Maas tussen het gemaal Sasse en de Beerschemaasweg zal opnieuw worden ingericht. Het werk begint in de komende maand en zal naar verwachting aan het eind van het jaar zijn afgerond.

Waterschap De Dommel (Boxtel).

Het waterschap werkt met Belgische partners samen aan Tongelreep of de Warmbeek. In België stroomt de Warmbeek weer als vanouds door het landschap. Reden voor een feestelijk moment met toespraken en een wandeling bij de Achelse kluis in Achel de wandeling ging de grens over naar het Belgische deel van het project. De werkzaamheden in Nederland aan de Tongelreep zullen binnenkort van start gaan.

Waterschap Limburg (Roermond).

In Gulpen-Wittem is in het Geuldal een nieuwe waterberging gemaakt waar 5.000 tot 10.000 m³ water opgevangen kan worden. De oevers van de Sinselbeek en de Geul zijn op verschillende plaatsen enkele meters afgegraven. De waterberging is ingericht als natuur en wandelgebied. De voorbereiding begon medio 2019 met onderzoek in het terrein het echte werk in het veld duurde een half jaar.

2023:

800 jaar Hanzesteden, In Nederland zijn 22 Hanzesteden. België, Duitsland, Noorwegen en Polen kenden eveneens Hanzesteden. Tussen deze steden en landen was vanaf 1223 intensief handelsverkeer mogelijk door het ontstane netwerk te benutten.

De negen Hanzesteden in Nederland die in de komende maanden tal van activiteiten organiseren zijn: Deventer, Doesburg, Elburg, Harderwijk, Hasselt, Kampen, Zutphen en Zwolle.

Vereniging De Hollandse Molen bestaat deze maand 100 jaar.

24 mei: Rijkswaterstaat 225 jaar, dit jubileum wordt gevierd met een bijeenkomst op Fort Pannerden.

1 juni 2023: Voorjaarsexcursie Waterschap Rijn & IJssel (Doetinchem)

6 oktober 2023: Najaarsexcursie Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard 750 jaar.

2024: Volledige ingebruikname Blankenburgtunnel tussen de A-15 en A-20

2025: 7^e Lustrum VWG en 8^e lustrum SSF

2025: 1825 Overstroming langs de Zuiderzeekust (Land van Vollenhove)

2025/ 26: Overstroming grote rivieren die begon op 19 december 1925 maar liep door naar 1926.

2025: Amsterdam 750 jaar stadsrechten

2027: Begin van het waterloopkundig onderzoek en oprichting Waterloopkundig Laboratorium

2027: De Unie van Waterschappen bestaat 100 jaar.

2028: 75 jaar na 31 januari/ 1 februari 1953

2030: Begin aanleg van de Stelling van Amsterdam (1880)

2030: De Wieringermeer bestaat 100 jaar

2032: De Afsluitdijk bestaat 100 jaar

In de komende jaren zijn er tal van herdenkingen, het overzicht zal periodiek worden bijgewerkt.

Mocht iemand belangstelling hebben om over een van de bovengenoemde gebeurtenissen een bijdrage te leveren in TWG dan zijn de richtlijnen daarvoor op de website te vinden.

Oproep:

Mochten er wijzigingen in uw adressering zijn door verhuizing of het mailadres wilt u die dan doorgeven aan: waterstaatsgeschiedenis@hotmail.nl . Helaas komt het incidenteel voor dat het tijdschrift of een mailbericht naar een verkeerd adres wordt gestuurd.

Vincent Erdin,
secretaris VWG
15 april 2023.